

УДК: 351.851.(854)

Пугач Андрій Миколайович

*д.н.держ.упр., доцент, завідувач кафедри менеджменту та публічного управління,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Радіонова Тетяна Олександрівна

*аспірантка кафедри менеджменту та публічного управління, Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

ЕВОЛЮЦІЯ ЧИННИХ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ОСВІТНІХ КВАЛІФІКАЦІЙ

Актуальність даної публікації обумовлено необхідністю удосконалення процедури визнання і розробкою ефективних механізмів визнання іноземних документів про освіту в умовах модернізації української системи освіти. У статті визначено загальну класифікацію міжнародної нормативно-правової бази визнання іноземних освітніх кваліфікацій, розглянуто механізм визнання іноземних освітніх кваліфікацій, розроблений ЮНЕСКО (1968-1993 рр.), з обґрунтуванням пріоритету визнання над еквівалентністю, та також механізм, розроблений Радою Європи (1953-1993 рр.); ознайомлено з конвенціями Ради Європи і доповнюючими їх правовими актами, проаналізовано наслідків приєднання до цих правових актів України для визнання українських документів про освіту за кордоном.

Ключові слова: *механізм визнання, освітня кваліфікація, конвенція, Рада Європи*

Актуальность данной публикации обусловлена необходимостью усовершенствования процедуры признания и разработкой эффективных механизмов признания иностранных документов об образовании в условиях модернизации украинской системы образования. В статье определено общую классификацию международной нормативно-правовой базы

признания иностранных образовательных квалификаций; рассмотрен механизм признания иностранных образовательных квалификаций, разработанный ЮНЕСКО (1968-1993 гг.), с обоснованием приоритета признания над эквивалентностью, и также механизм, разработанный Советом Европы (1953-1993 гг.); ознакомлено с конвенциями Совета Европы и дополняющими их правовыми актами; проанализированы последствия присоединения к этим правовым актам Украины для признания украинских документов об образовании за рубежом.

Ключевые слова: *механизм признания, образовательная квалификация, конвенция, Совет Европы*

The topicality of the paper is conditioned by the need of improvement the recognition procedure and the developing the effective mechanisms of foreign degree certificates recognition under the conditions of the modernization of the Ukrainian educational system. The article defines the general classification of the international regulatory and legal framework of foreign educational qualifications recognition, the mechanism of foreign degree certificates recognition developed by UNESCO (1968-1993) is considered, with the explanation of priority of recognition over the equivalence and also the mechanism developed by Council of Europe (1953 – 1993), it is acquainted with the conventions of the Council of Europe and with the legal acts, the consequences of the accession of Ukraine to these legal acts for the recognition Ukrainian degree certificates abroad are analyzed.

Key words: *mechanisms of recognition, educational degree, Council of Europe, convention*

Постановка проблеми. У широкому плані поняття «механізм визнання кваліфікацій» включає в себе встановлені правила, організаційні процедури,

матеріально-технічні засоби і навіть експертів, яких залучено до процесу оцінки іноземного документа про освіту і прийняття рішення про його визнання. Однак фахівці, що безпосередньо займаються питаннями визнання, звичайно трактують цей термін в більш вузькому сенсі, маючи на увазі під ним сукупність чинних правових норм і положень, що регламентують призначення, процедуру, кінцевий результат і правові наслідки визнання. В ході подальшого викладу ми будемо переважно дотримуватися цієї вузької інтерпретації, розуміючи під механізмом визнання його нормативну правову базу.

При здійсненні визнання іноземних документів про освіту завжди дається офіційна оцінка про рівень іноземного диплома, і тим самим так чи інакше зачіпаються інтереси іншої країни. Внаслідок цього проблема визнання освітніх кваліфікацій, незалежно від способів та механізмів її вирішення, завжди має міжнародний характер. Відповідно, розрізняють національні (внутрішні) і міжнародні (зовнішні) правові основи і адекватні їм механізми визнання. З метою більш ефективного вирішення цієї проблеми зацікавлені країни, між якими відбувається інтенсивний обмін студентами, нерідко укладають між собою на рівні урядів або міністерств освіти двосторонні угоди про взаємне визнання документів про освіту (іноді в угодах беруть участь більше двох країн, і тоді вони стають багатосторонніми). Основу цих угод складають статті, в яких перераховуються конкретні взаємно визнані дипломи, свідоцтва, наукові ступені або звання двох країн. Ключове місце в цих угодах завжди займає стаття про взаємне визнання документів про середню (повну) загальну освіту, які надають доступ до вищої освіти. Наявність міждержавної угоди про визнання полегшує здійснення визнання, а в ряді випадків спрощує до адміністративної процедури.

Разом з тим є значна кількість країн, в тому числі, багато розвинених країн, які відносно рідко укладають угоди про визнання кваліфікацій з

іншими країнами або не укладають їх зовсім. Це пояснюється, по-перше, труднощами, що виникають при розробці даних угод у випадках, коли кожна із сторін по-різному оцінює рівні порівнюваних кваліфікацій, і виходячи з різниці укладання угоди стає неможливим. По-друге, згідно сформованим традиціям ряд країн взагалі не укладають подібних угод, тому що здійснення визнання в них надано до компетенції вищих навчальних закладів, які мають у цьому питанні повну автономію, наприклад, в США, Великобританії, Канаді.

У ситуації, коли між зацікавленими країнами відсутні двосторонні або багатосторонні урядові угоди про визнання, використовуються міжнародні угоди, так звані конвенції про академічне визнання, які об'єднують, як правило, країни окремих регіонів. На відміну від двосторонніх (або багатосторонніх) угод, що мають предметний характер, у конвенціях про визнання зазвичай формуються загальні принципи і правила здійснення визнання, а також визначаються ключові терміни, які стосуються процедури визнання. Конвенції не включають в себе зіставлення рівнів конкретних освітніх кваліфікацій, і в цьому сенсі вони не є, на відміну від двосторонніх угод, актами прямої дії.

Мета дослідження. Отже, виходячи з вищесказаного, зробимо аналіз міжнародних конвенцій, на основі яких формується правова база національних механізмів визнання, розробляються в окремих країнах норми і процедури здійснення визнання документів про освіту, отриманих за кордоном.

Основний матеріал досліджень. Як правонаступниця Україна успадкувала міжнародні договори і угоди колишнього СРСР, включаючи ті, які зачіпають сферу визнання. У їх числі: Європейська та Азіатсько-Тихоокеанська регіональні конвенції ЮНЕСКО і 54 двосторонні міждержавні Угоди про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту. За останній період Україна уклала кілька десятків нових двосторонніх

угод і стала учасницею більш десяти міжнародних конвенцій та багатосторонніх угод щодо визнання. На сьогодні Україна є учасником міжнародних правових актів, що регулюють питання визнання іноземних документів про освіту, загальне число яких впевнено наближається до 100. До числа чинних міжнародних правових актів, що безпосередньо стосуються питань визнання, дія яких поширюється на Україну, відносяться:

- Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 5 жовтня 1961 роки (Гаазька конвенція);
- 2 регіональні конвенції ЮНЕСКО (Європейська та Азіатсько-Тихоокеанська);
- 3 конвенції Ради Європи;
- 3 декларації та один протокол Ради Європи, що роз'яснюють і уточнюючі окремі положення конвенцій цієї організації;
- Спільна Конвенція ЮНЕСКО і Ради Європи (Лісабонська);
- 6 багатосторонніх міжурядових угод, підписаних Україною в рамках СНД;
- 70 двосторонніх угод, протоколів, договорів, підписаних з 64-ма країнами світу, що стосуються питань взаємного визнання документів про освіту.

Існує також більше 10 рекомендацій з питань визнання, прийнятих авторитетними міжнародними організаціями, членом яких є Україна. Не будучи обов'язковими, як конвенції, ці рекомендації, прийняті на основі консенсусу держав-учасників, та є міжнародними нормами, яких бажано дотримуватися. Серед них: рекомендація ЮНЕСКО, 5 рекомендацій Ради Європи, 5 рекомендацій Міжурядового комітету Лісабонської конвенції про визнання, 2 рекомендації, підготовлені національними інформаційними центрами по академічній мобільності і визнання (мережа ENIC/NARIC) [1, 2].

ЮНЕСКО – авторитетна міжнародна організація, яка об'єднує майже всі країни світу в загальних зусиллях з розбудови освіти, науки і культури [3]. Вона внесла і продовжує вносити величезний внесок у вирішення проблеми академічного визнання. На початку 70-х років, коли міжнародна академічна мобільність почала набувати масового глобальний характер, ЮНЕСКО пішла шляхом послідовної розробки та укладення регіональних конвенцій про визнання документів про освіту. Ця праця виявилася дуже плідною і за період 70 – 80-х років під керівництвом ЮНЕСКО було розроблено і підписано 6 регіональних Конвенцій, що охоплюють практично всі країни світу:

- Регіональна Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Латинської Америки і Карибського басейну (підписана в 1974 р в Мехіко, вступила в дію в 1975 р);
- Міжнародна Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів в арабських і європейських державах Середземного моря (підписана в 1976 р в Ніцці, вступила в дію в 1978 р);
- Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і наукових ступенів в арабських державах (підписана в 1976 р в Парижі, вступила в дію в 1991 р);
- Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту та наукових ступенів у державах регіону Європи (підписана в 1979 р Парижі, вступила в дію в 1982 р);
- Регіональна Конвенція про визнання навчальних курсів, свідоцтв, дипломів, наукових ступенів і інших кваліфікаційних документів про вищу освіту в державах Африки (підписана в 1981 р в Найробі, вступила в дію в 1983 р);
- Регіональна Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Азії і Тихого океану (Підписана в 1983 р в Бангкоку, вступила в дію в 1985 г.).

Ухвалення кожної регіональної Конвенції, початковий проект якої розроблявся групою експертів ЮНЕСКО, проходило єдину процедуру узгодження її тексту, в якій брали участь експерти і керівники систем освіти країн регіону. Підписання Конвенцій здійснювалося представниками країн-учасниць. Зазначені вище відмінності в датах підписання і вступу в дію пояснюються досить тривалим періодом, який був потрібен для ратифікації Конвенцій необхідною кількістю учасників. Всі регіональні Конвенції приблизно однотипні за структурою і змістом.

У Конвенції ЮНЕСКО концепція визнання має однозначний пріоритет над еквівалентністю. Обґрунтування цього пріоритету було вперше сформульовано в 1978 р в доповіді Генерального директора ЮНЕСКО, присвяченій розробці Європейської конвенції [3]. У змістовному плані Конвенція ЮНЕСКО для Європи являє собою сукупність декларацій про наміри і фактично не включає конкретних положень, які могли б бути безпосередньо використані в практиці визнання. У тексті наведено визначення лише двох термінів: «визнання» та «часткова освіта». Визначення інших ключових для практики визнання термінів відсутні, так як в процесі підготовки Конвенції країнам-учасницям не вдалося досягти згоди по їх формулюванню.

Зрозуміло, що Конвенції ЮНЕСКО, не будучи призначеними для безпосередньої практики визнання документами, не відповідають сучасним реаліям в області загальноєвропейського і загальносвітового освітнього співробітництва. Вони, проте, можуть бути корисні при розгляді питань визнання в випадках, коли між країною походження освітнього документа і країною прийому відсутні будь-які інші угоди в області визнання.

Значним кроком вперед у порівнянні з Конвенцією 1979 року є «Рекомендація про визнання учбових курсів та свідоцтв про вищу освіту», прийнята ЮНЕСКО в 1993 році. У ній міститься вже 9 визначень ключових термінів, при цьому 5 з них представляють собою формулювання різних

аспектів терміну «визнання». Однак оскільки Рекомендація носить пояснювальній-рекомендаційний характер і не має обов'язкового статусу, вона не може замінити собою непрацюючі регіональні Конвенції і не створює ефективного механізму для вирішення проблем визнання. Для України як спадкоємиці СРСР безпосереднє значення мали Європейська Конвенція і, в меншій мірі, Азіатська Конвенція. На сьогодні у зв'язку з вступом в силу більш сучасної Лісабонської конвенції Європейська Конвенція ЮНЕСКО фактично замінена нею.

Отже розглянемо, відповідно до послідовності прийняття документів, Конвенцію Ради Європи про визнання кваліфікацій і їх доповнюючі документи більш детально [4]. Історія багатосторонньої міжнародної взаємодії у вирішенні проблеми визнання та еквівалентність академічних стандартів різних країн (документи про освіту, наукові ступені і звання, періоди навчання та ін.) бере початок у грудні 1953 р, коли країнами членами Ради Європи в Парижі було підписано Європейську Конвенцію про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів. З метою подальшого стимулювання і впорядкування академічної та професійної мобільності в рамках Ради Європи за період 50-90-х рр. були прийняті ще три конвенції, а також близько десятка інших міжнародних актів (протоколи, декларації, угоди), призначених для уточнення окремих положень конвенцій, які представляють собою пояснювальні або конкретизуючі додатки до конвенцій.

Таким чином, до початку 90-х років країни-учасниці Ради Європи створили спільну нормативно-правову базу, яка регулює між ними обміни в академічній сфері. Особливістю цієї бази є пов'язаний, взаємодоповнюючий характер її основних складових, їх безперервне оновлення і поповнення. При цьому деякі допоміжні документи суттєво розширили і видозмінили первинну інтерпретацію окремих положень відповідних конвенцій, що змінило тим самим умови і наслідки їх застосування в разі приєднання до них

нових країн, зокрема, України. Нижче наведемо короткі характеристики призначення і змісту Конвенцій Ради Європи з академічного визнання та загальних доповнюючих їх документів.

Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів (1953 р, документ ETS 15) і наступні нормативні акти, прийняті в процесі її здійснення [4]. У період прийняття документа перед країнами Західної Європи постало завдання майбутнього економічного об'єднання, що і знайшло своє відображення у відповідних формулюваннях цілей Конвенції в її Преамбулі. Сама ж конвенція зводиться до взаємного визнання без будь-яких застережень і обмежень еквівалентності документів про повну загальну середню освіту, узагальнено позначається тут терміном «*диплом*», з метою прийому до вищих навчальних закладів, що позначаються терміном «*університет*».

Надалі з метою уточнення і інтерпретації окремих положень Конвенції 1953 у відповідності до змін, що відбувалися у сфері освіти в цілому і в області освітніх обмінів зокрема, а також у зв'язку з необхідністю врахування досвіду практичного застосування Конвенції, Радою Європи було прийнято кілька додаткових актів. Найбільш важливими з них в змістовному плані і з точки зору подальшого практичного використання є Протокол до Конвенції (1964 г.) і Перша і Друга Декларації про можливість застосування Конвенції, прийняті відповідно в 1974 і в 1989 роках. Протокол до європейської конвенції про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів (1964 р документ ETS 49), повторюючи основні положення Конвенції, поширює їх на свідоцтва (дипломи) про повну загальну середню освіту, що видаються навчальними закладами, офіційним опікуном яких є країна-учасниця Конвенції за межами своєї території. Країни, що підписали Протокол, зобов'язуються представити офіційний перелік навчальних закладів, що знаходяться під її опікою за кордоном. Дипломи цих середніх

навчальних закладів прирівнюються, завдяки цьому Протоколу, до аналогічних дипломів відповідних європейських країн.

Перша декларація про можливість застосування конвенції про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів, розроблена в 1974 р і опублікована в якості офіційного документа в 1976 р, є розгорнутим інструктивним посібником щодо тлумачення та застосування Конвенції 1953 року, що відображає зміни ситуації з академічним визнанням, що відбулися за 20 років, та обумовлені ними нові підходи Ради Європи до даної проблеми. Декларація складається з двох розділів та додатків. У 1-му розділі, названому «Загальні принципи», наведені 10 коротких, чітко сформульованих положень (принципів), якими слід керуватися при інтерпретації і застосування Конвенції. Ці принципи наступні: сприяння мобільності, еквівалентність національних і іноземних свідоцтв про шкільну освіту, право клопотати про прийом до вузу, заборона оцінювати змістовну значимість диплома, регламентація країни прийому, обґрунтовані обмеження, умови прийому: загальні та спеціальні, відбір кандидатів, вимоги до мови.

Другий розділ Декларації, названий «Зауваження щодо деяких специфічних термінів, які використовуються в Конвенції» дає додаткові роз'яснення по термінам «диплом» і «навчальні заклади того ж характеру, що і університет»: терміну «диплом» дається максимально розширене тлумачення як будь-якої кваліфікації, що дає в своїй країні право на прийом до вузу, включаючи зарахування в цих цілях засвідченого трудового стажу; термін «навчальні заклади того ж характеру, що і університет» передбачає, що подібна атестація, тобто, віднесення навчального закладу до категорії вузів, здійснюється виключно тією країною, в якій цей навчальний заклад знаходиться. І, нарешті, в Додатку до Декларації, названому «Конкретні випадки застосування Конвенції», розглядається кілька випадків найбільш істотних проблем, що виникають при застосуванні Конвенції.

Друга Декларація про можливість застосування європейської конвенції про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів (1989 р.), як і перша, була прийнята з метою актуалізації Конвенції на основі додаткового 15-річного досвіду використання положень Першої Декларації. Даний документ, підтверджуючи дієвість загальних принципів, визначень і рекомендацій, сформульованих в Декларації 1974 р., носить більш приватний характер і приділяє основну увагу проблемі розмежування понять «можливість прийому в принципі» і «можливість прийому на певну програму навчання». Необхідність такого розмежування в Декларації обґрунтовується збільшенням видів і типів середньої освіти, які вже не можуть розглядатися як рівнозначні з точки зору можливостей подальшого продовження освіти у вищому навчальному закладі.

Друга Декларація про можливість застосування Європейської Конвенції про еквівалентність шкільних свідоцтв завершується Додатком, що представляє собою спеціальну заяву австрійської і німецької делегацій. У цій заяві підкреслюється неприпустимість дискримінації при прийомі до вищих навчальних закладів осіб, що володіють шкільними свідоцтвами, отриманими в інших європейських країнах-учасницях Конвенції. Нагадується, що визнання іноземного диплома не повинно означати для його володаря ні додаткових прав, ні додаткових труднощів у порівнянні з володарями національних свідоцтв країни прийому.

Інша Європейська Конвенція про еквівалентність періодів навчання в університетах (1956 р документ ETS 21) на відміну від інших міжнародних актів подібного роду носить приватний характер в тому сенсі, що вона стосується тільки певної галузі навчання і охоплених цим навчанням осіб – студентів, які вивчають в інших країнах сучасні мови [4]. В Преамбулі це обґрунтовується тим, що «був би внесений істотний внесок у взаєморозуміння між європейськими народами, якби більша кількість студентів, в тому числі тих, хто вивчає сучасні мови, могли проходити

якийсь період навчання за кордоном і якби складені іспити та навчальні курси, прослухані цими студентами за цей період навчання, могли бути визнані їх власними вищими навчальними закладами».

Наступна Європейська Конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959 рік, документ ETS 32), беручи до уваги Конвенції 1953 і 1956 років, виходить з необхідності їх доповнення аналогічним актом про академічне визнання всіх університетських кваліфікацій, отриманих за кордоном [4]. Крім розповсюдження механізму визнання на всю не охоплену раніше сферу вищої освіти, в даній Конвенції є кілька принципових відмінностей в порівнянні з попередніми документами. По-перше, і ця відмінність носить концептуальний характер, замість поняття еквівалентності вводиться поняття академічного визнання, якому надається відповідне визначення. По-друге, надано нове визначення терміну «університет» (тобто «вуз»), що ґрунтується не на адміністративному рішенні органів управління країни, а на відповідності вищого навчального закладу певним критеріям. Й, по-третє, у якості терміну, призначеного для позначення документів будь-якого виду, одержуваних по завершенні курсу вищої освіти, вжито термін «університетська кваліфікація» (в однаковій транскрипції в англійському та французькому оригіналах тексту).

Європейська Конвенція про загальну еквівалентність періодів навчання в університетах (1990 р, документ ETS 138) затверджується необхідністю встановлення загальної еквівалентності періодів навчання в університетах, одержуваного за кордоном з будь-яких дисциплін, а також необхідність еквівалентного врахування вивчених при цьому курсів й складених іспитів.

Наступна загальна декларація щодо європейських конвенцій про еквівалентність (1992 г.) ухвалюється завершенням тривалого періоду формування і вдосконалення європейського (точніше – західноєвропейського) механізму здійснення академічного визнання кваліфікацій, що розроблявся Радою Європи для обмеженої групи країн.

Формально Декларація 1992 р прийнята з метою сприяння залученню нових членів РЄ до чинних механізмів визнання [4]. Йдеться про країни Східної Європи і колишні республіки СРСР, масовий вступ яких в РЄ відбувався на початку 90-х років, в тому числі і Україною у 1995 році. Разом з тим вона спрямована на обґрунтування і закріплення сталих підходів, застосування яких дає певні переваги провідним західним країнам. Декларація складається з сьомих коротких розділів. Проаналізуємо основні положення Декларації із аналітичною оцінкою їх призначення.

Формулювання цих рекомендацій було необхідним, на думку авторів Декларації, в зв'язку з істотними відмінностями систем освіти країн-вступників від систем освіти старих членів РЄ. В розділі «Сучасна ситуація» констатується, що за 40 років, що минули з часу прийняття першої Конвенції, відбулися глибокі політичні зміни. На європейському континенті суттєво змінилися також системи освіти. При цьому необхідність розширення академічної мобільності у всій Європі вступає в протиріччя з труднощами, зумовленими відмінностями в системах освіти. Перш за все – це відмінності в типах навчальних закладів, процедури прийому, а також в тривалості, змісту і структурах середньої та вищої освіти тощо. Завдання розвитку мобільності вимагає, відповідно до Декларації, вирішувати всі вищезгадані проблеми до того часу, поки між системами освіти не буде досягнуто найбільшої відповідності. Фактично це нові норми, сформульовані Радою Європи з метою, по-перше, створити додаткові інструменти для легального невизнання, в разі необхідності, шкільних свідоцтв, що видаються в країнах – нових членах Ради Європи, і, по-друге, з метою заздалегідь поставити в нерівноправне становище шкільні свідоцтва, видані в країнах – колишніх республіках СРСР. У зв'язку з тим, що це може зачіпати інтереси України, зазначені положення приводяться нижче в дослівному перекладі. "З огляду на пануючу міжнародну практику, яка передбачає, що дванадцять років шкільної освіти відкривають доступ в університет, до всіх держав-членів, в яких освіта має меншу тривалість, пропонується прийняти цю практику в

якості мети і виділити якусь форму компенсації відсутнього періоду, наприклад, в вигляді навчального підготовчого стажу». Сформульована тут в якості «панівної міжнародної практики» одностороння позиція про повноцінність тільки 12-річної шкільної освіти, заснована тільки на різниці в термінах навчання (без урахування його насиченості та інтенсивності), безпосередньо націлює європейські країни на невизнання 11-літніх шкільних атестатів, які, як відомо, видаються тільки в Україні і деяких країнах СНД. Останнім, в разі їх приєднання до Конвенції, рекомендувалося прийняти цю дискримінаційну установку (що суперечить, зокрема, первісній редакції самої Конвенції 1953 г.) і погодитися з введенням додаткового навчального терміну. Додаткові можливості для довільного невизнання дипломів закладені в положення про «недостатньо високий рівень вищих навчальних закладів країни походження». Це нове формулювання, не засноване на будь-яких загальноприйнятих умовах і не вживане раніше ні в одному міжнародному документі подібного роду.

Щодо Конвенцій №№ 21 і 138 про еквівалентність університетських періодів Декларація дає коротку рекомендацію визнавати лише ті періоди навчання у ВНЗ, які реалізуються в рамках двосторонніх міждержавних та міжвузівських програм. Використання цієї рекомендації дозволяє повністю регулювати визнання періодів навчання у ВНЗ, оскільки програми міжвузівського співробітництва визначаються відповідними сторонами, і будь-яка сторона може їх обмежити на свій розсуд. Конвенція № 32 про академічне визнання університетських кваліфікацій перераховую і роз'яснює обмежувальні положення даної Конвенції. Нагадує, що країна прийому може відмовити в прийомі, якщо в підготовці кандидата відсутні іспити з певних дисциплін. Це особливо стосується прийому на курси просунутого навчання або на докторську ступінь. У визнанні може бути відмовлено також, якщо «кваліфікація кандидата не відповідає за рівнем вимогам прийому».

Також проводиться уточнення, що в усіх Конвенціях маються на увазі вищі навчальні заклади університетського типу. Тим часом в ряді країн вузами називають навчальні заклади, які не відповідають університетам ні за своїм статусом, ні за рівнем. У зв'язку з цим країнам-учасникам рекомендується опублікувати списки вузів університетського типу в тому сенсі, як це трактується в Конвенціях.

Висновки. Таким чином, підбиваючи підсумок аналізу еволюції нормативно-правовий бази Ради Європи в галузі академічного визнання, що включає в себе 4 Конвенції і близько 10 доповнюючих їх допоміжних актів, які розширюють і навіть видозмінюють первинний зміст і умови застосування самих Конвенцій, можна зробити висновок, що сукупність цих нормативних актів являє собою єдиний механізм, що створювався Радою Європи для вирішення питань визнання протягом майже 50 років, поступово доповнювався і ускладнювався в міру ускладнення самої проблеми визнання. Всі ці акти взаємопов'язані і неможливо, наприклад, приєднатися до Конвенції про еквівалентність шкільних свідоцтв 1953 року й ігнорувати при цьому Декларації про можливість застосування цієї Конвенції, прийняті в 1976 і 1989 рр. Аналогічним чином неможливе використання жодної з Конвенцій Ради Європи без урахування положень Загальної Декларації щодо Європейських Конвенцій про еквівалентність, прийнятої в 1992 році.

З вищесказаного випливає, що приєднання України до перших трьох Конвенцій Ради Європи (як відомо, вони підписані Україною в 1995 р, ратифіковані в 1998 р), означає прийняття зобов'язань не тільки відповідно до самих Конвенцій, а й готовність керуватися при цьому рекомендаціями і нормами, сформульованими у більш пізніших Деклараціях. Зрозуміло, що спроби залишитися в понятійно-правовому полі, окресленому тільки межами текстів Конвенцій, виявляться безуспішними, так як більшість західних партнерів на практиці трактує Конвенції в поєднанні з Деклараціями. Приєднання України до Конвенцій Ради Європи №№ 15, 21 і 32 та

супроводжуючим їх документам пов'язане з потенційними труднощами і складними наслідками при практичному здійсненні визнання українських дипломів в західних країнах. По-перше, формулювання основних понять і визначень, що містяться в Конвенції та Деклараціях, постійно змінювалося і є правомочні тільки в рамках відповідних Конвенцій, що не може не створювати труднощів при практичному використанні різних документів. По-друге, що найбільш важливо, в деяких додаткових документах, зокрема, у Загальній Декларації 1992 р містяться положення, автоматичне дотримання якого Україною опосередковано означає визнання нею неспроможності свої середньої загальної освіти і неповноцінності вузівських дипломів. Передбачувані переваги і вигоди від попереднього приєднання до Конвенцій Ради Європи досить проблематичні, так як країни-члени РЄ, прийнявши Декларації 1989 і 1992 роках, заздалегідь створили для себе обмежувальні механізми, що дозволяють їм підтримувати академічні обміни з іншими країнами на тому рівні, який вони вважають для себе прийнятним. У зв'язку з цим найбільш доцільним видається по можливості вдаватися до Конвенцій Ради Європи лише в тих випадках, коли заздалегідь прораховано всі наслідки таких кроків і коли неможливо використовувати альтернативний механізм визнання, яким є Лісабонська Конвенція.

Список використаних джерел

1. <http://www.enic-naric.net/index.aspx?s=n&r=g&d=about>
2. <http://enic.in.ua/index.php/ua/enic-naric-network>
3. <https://ru.unesco.org>
4. <https://www.kantiana.ru/entrant/foreign/ms-prizn.pdf>
5. <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/dvostoronnya-spivpracya/ugodi-pro-vzayemne-viznannya-dokumentiv>

6. Council of Europe/UNESCO Recommendation on Criteria and Procedures for the Assessment of Foreign Qualifications, adopted June 2001 <https://www.cicic.ca/docs/lisboa/recommendation-foreign-qualifications.en.pdf>
7. Convention on the recognition of qualification concerning higher education in the European Region. The European Treaty Series, № 165, Council of Europe-UNESCO joint convention , 1997 <https://rm.coe.int/168007f107>
8. Council of Europe/UNESCO Code of Good Practice for the Provision of Transnational Education, adopted on June 6, 2001
9. Council of Europe/UNESCO Recommendation for Recognition of Joint Degrees, submitted for the adoption in June, 2004 <https://rm.coe.int/16807465b8>
10. Закон Про вищу освіту <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. Національна рамка кваліфікацій <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n37>
12. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів (укр/рос) http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_082